

УДК 339.5. 343.9

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-13

Ишук Ю. А., доктор філософії, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

ORCID: 0000-0002-4187-7816

e-mail: yu.ishuk@donnu.edu.ua

Гриб А. О., студентка 4 курсу, спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини», освітня програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад», Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

ORCID: 0000-0003-3175-7025

e-mail: hryb.a@donnu.edu.ua

Шимко А-М. В., студентка 4 курсу, спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини», освітня програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад», Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

ORCID: 0009-0009-0929-8994

e-mail: shymko.a@donnu.edu.ua

Митне оформлення гуманітарної допомоги

***Анотація.** Стаття присвячена детальному аналізу особливостей митного оформлення гуманітарної допомоги, що є ключовим елементом забезпечення її ефективного використання. Розглянуто основні категорії товарів, які підпадають під визначення гуманітарної допомоги, та обсяги поставок таких товарів з-за кордону, акцентовано увагу на актуальних тенденціях і статистичних даних. Особливу увагу приділено ключовим аспектам декларування, зокрема спрощеним процедурам для гуманітарних вантажів та використанню Автоматизованої системи реєстрації. Окремо висвітлено питання митного оформлення товарів подвійного використання, включаючи специфіку їх пропуску через митний кордон відповідно до чинного законодавства. Надано характеристику регулювання порядку ввезення товарів військового призначення, зокрема визначено перелік суб'єктів господарювання, які мають право здійснювати такі операції, та особливості їх реєстрації у відповідних реєстрах.*

***Ключові слова:** митне оформлення; митні процедури; гуманітарна допомога; регулювання; бар'єри; митне законодавство; контроль.*

Ishchuk Yulia, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Hryb Anna, student at 4th year of study, specialty 292 "International Economic Relations", educational program "International Business. Business Translation", Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Shymko Anna-Mariia, student at 4th year of study, specialty 292 "International Economic Relations", educational program "International Business. Business Translation", Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Customs Clearance of Humanitarian Aid

***Abstract. Introduction.** Humanitarian aid plays an important role in assisting people affected by natural disasters, armed conflicts or other crisis situations. It is therefore essential to improve customs mechanisms to assist people in crisis, particularly in the context of emergencies. Direct humanitarian assistance may be provided in response to a specific situation and objective needs, subject to annual limitations and in accordance with the provisions of Article 3 of the Law of Ukraine "On Charitable Activities and Charitable Organizations".*

***Purpose.** To analyze the existing system of customs clearance of humanitarian aid in Ukraine, to identify the main problems that impede its effective functioning and to make practical recommendations for their solution.*

***Results.** In Ukraine the provision, control and registration of humanitarian aid is regulated by several legal acts, including the Constitution of Ukraine, the Customs Code of Ukraine, the Tax Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Humanitarian Aid". In addition, numerous resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine play an important role in regulating these processes. When importing or shipping goods to the customs territory of Ukraine that are defined as humanitarian aid by the Law of Ukraine "On Humanitarian Aid", they are exempt from import duties. Submitting a declaration without a unique humanitarian aid code is prohibited. The import of humanitarian aid classified as dual-use goods is carried out in accordance*

¹Стаття надійшла до редакції: 22.12.2024

Received: 22 December 2024

with the requirements of the procedure of state control over international transfers of dual-use goods. Improving the registration system for humanitarian aid is an important step in increasing the efficiency and transparency of the process of providing assistance to Ukraine.

Conclusions. *Customs clearance of humanitarian aid is critical to ensuring the rapid and efficient delivery of essential goods to affected populations in the context of martial law or natural disasters. In addition to the challenges of bureaucratic procedures, the availability of automated systems, such as the registration of humanitarian aid, greatly simplifies the customs clearance process. Despite the existing difficulties, the system of customs clearance of humanitarian aid in Ukraine is functioning at a high level, which ensures the safety and legality of the process and helps to achieve the main goal of getting the necessary assistance to those in need as quickly as possible.*

Conclusions. *The customs clearance of humanitarian aid is critical to ensure the fast and efficient delivery of essential goods to the affected persons, in the context of martial law or natural disasters. Along with the challenges of bureaucratic procedures, the availability of automated systems, such as the registration of humanitarian aid, greatly simplifies the customs clearance process. Despite the existing difficulties, the system of customs clearance of humanitarian aid in Ukraine is functioning at a high level, which ensures the safety and legality of the process, helping to achieve the main goal of providing the necessary assistance to those in need as quickly as possible.*

Keywords: *customs clearance; customs procedures; humanitarian aid; regulation; barriers; customs legislation; control.*

JEL Classification: *F35, F13, H84, O19, K33.*

Постановка проблеми. Митне оформлення гуманітарної допомоги є актуальним питанням, оскільки вона відіграє ключову роль у забезпеченні підтримки найбільш вразливих верств населення, які постраждали від різних кризових ситуацій, включаючи збройні конфлікти, природні катастрофи та соціально-економічні кризи. Процес митного оформлення в Україні — це багатокомпонентний механізм, який відіграє критичну роль у регулюванні товарних потоків через державний кордон. Незважаючи на потенціал цього процесу для забезпечення прозорості та ефективності міжнародної торгівлі, він часто супроводжується суттєвими ускладненнями. Основними проблемами є складні бюрократичні процедури, які вимагають підготовки надмірної кількості документів, а також, відсутність скоординованості між різними державними установами, що призводить до затримок у процесі оформлення. Всі ці складнощі знижують ефективність підтримки населення у надзвичайних умовах і підкреслюють необхідність реформування митних процедур задля їх оптимізації. Саме тому виникає потреба проаналізувати особливості митного оформлення гуманітарної допомоги.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Митне оформлення гуманітарної допомоги є важливою та актуальною темою, яку досліджували багато науковців. Зокрема, Тетяна Руденко вивчала регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України. Віталій Савчук досліджував правове регулювання гуманітарної допомоги. Ірина Вигівська та Дарина Селецька розглядали особливості митного оформлення гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану в Україні. Проблематика обліку та контролю гуманітарної допомоги від національних та міжнародних донорів розглядається у праці Деркач Е.М. висвітлює правові аспекти перевезення гуманітарних вантажів у цих умовах [16-19].

Цілі дослідження. - проаналізувати існуючу систему митного оформлення гуманітарної допомоги в Україні, виявити основні проблеми, які заважають її ефективному функціонуванню, запропонувати практичні рекомендації для їхнього вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуманітарна допомога відіграє важливу роль у підтримці людей, які постраждали від стихійних лих, збройних конфліктів чи інших кризових ситуацій. Отже, удосконалення митних механізмів є критичним для підтримки людей, які перебувають у кризових умовах, особливо в контексті надзвичайних ситуацій.

Основними реципієнтами гуманітарної допомоги є соціально незахищені категорії населення, особи з обмеженими матеріальними та фінансовими можливостями, а також ті, хто постраждав унаслідок введення надзвичайного стану. Потреба в гуманітарній допомозі виникає внаслідок кризових ситуацій, зокрема гуманітарних катастроф, викликаних військовими конфліктами, стихійними лихами, епідеміями, епізоотіями чи екологічними катастрофами, які створюють загрозу життю та здоров'ю людей. Зокрема, гуманітарна допомога має критичне значення у випадках підготовки до оборони країни, забезпечення захисту населення в умовах агресії чи інших видів конфліктів. Така допомога охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на задоволення нагальних потреб постраждалих, включаючи постачання продуктів харчування, медикаментів, забезпечення тимчасового житла, а також підтримку у сферах охорони здоров'я, освіти та безпеки. Така багатогранна підтримка сприяє зниженню негативних наслідків кризових ситуацій, водночас зміцнюючи соціально-економічну стабільність постраждалих регіонів.

Безпосередня гуманітарна допомога може надаватися у відповідь на конкретну ситуацію та об'єктивні потреби, з урахуванням щорічних

обмежень та відповідно до положень статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2013). В екстремальних ситуаціях гуманітарна допомога може включати наступне:

забезпечити виживання і збереження здоров'я людей, постраждалих унаслідок стихійних лих, воєнних конфліктів, техногенних катастроф;
відновити самостійну роботу служб життєзабезпечення;
повернути до нормального стану економічну діяльність та інфраструктуру.

До видів гуманітарної допомоги можна віднести житло, воду, харчування, медичну допомогу, освіту [1].

В Україні надання, контроль та оформлення гуманітарної допомоги регулюються низкою нормативно-правових актів, серед яких основними є Конституція України, Митний кодекс України, Податковий кодекс України, а також Закон України «Про гуманітарну допомогу» (1999). Додатково, важливу роль у регулюванні цих процесів відіграють численні постанови Кабінету Міністрів України [12-15].

Відповідно до положень Закону України «Про гуманітарну допомогу», гуманітарну допомогу можуть отримувати такі юридичні особи:

підприємства громадських організацій осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, а також підприємства, установи та організації, що фінансуються з бюджетів, уповноважені державні установи та органи місцевого самоврядування;

благодійні організації, створені відповідно до вимог Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;

громадські організації осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, Товариство «Червоний хрест України» та інші обласні організації, творчі колективи та організації, створені для здійснення природоохоронної, оздоровчої, рекреаційної, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності, відповідно до статутних документів;

релігійні організації, зареєстровані відповідно до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»;

реабілітаційні установи для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, що мають ліцензію на надання реабілітаційних послуг.

Ці юридичні особи набувають статусу отримувача гуманітарної допомоги після автоматичної реєстрації в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги. Реєстрація здійснюється шляхом присвоєння відповідного номера отримувача в порядку, встановленому Положенням про автоматизовану систему, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 року № 927 [2].

Для здійснення пропуску через митний кордон України та митного оформлення гуманітарної допомоги, зареєстрований отримувач повинен виконати такі дії:

Отримати унікальний код гуманітарної допомоги. Цей код підтверджує статус товарів як гуманітарної допомоги і генерується автоматизованою системою реєстрації після внесення відповідної інформації про товари до с Автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги;

Ще до початку їх декларування обрати червоний коридор для проходження митного контролю (або для проїзду транспортними засобами особистого користування);

Подати декларацію щодо товарів гуманітарної допомоги у митний орган одним із таких способів:

електронно через платформу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі", з можливістю роздрукувати декларацію разом з унікальним ідентифікатором (QR-код, штрих-код, цифровий код тощо) для подання у паперовій формі в пункті пропуску або повідомленням унікального ідентифікатора без друку;

електронно через "Автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги", з аналогічною можливістю роздрукувати або повідомити унікальний електронний ідентифікатор митним органам без друку декларації.

Подання декларації без унікального коду гуманітарної допомоги забороняється. Якщо дані, зазначені в декларації, не відповідають інформації, внесеній до автоматизованої системи, митний орган відмовляє у пропуску вантажу гуманітарної допомоги на територію України. Виключенням є ситуація, коли задекларована вага окремої позиції вантажу є меншою, ніж вага, зазначена у записі під відповідним унікальним кодом гуманітарної допомоги. Термін дії декларації для ввезення гуманітарної допомоги становить 30 календарних днів з моменту її створення.

У разі, якщо товари, інформацію про які внесено до автоматизованої системи під унікальним кодом гуманітарної допомоги, не ввезені на територію України протягом 90 календарних днів з моменту присвоєння цього коду, такі товари втрачають статус гуманітарної допомоги відповідно до визначеного порядку. Зміни до декларації можуть бути внесені лише до її подання митному органу в пункті пропуску через державний кордон. Після прийняття декларації митним органом вона набуває статусу документа, що засвідчує юридично значущі факти [2].

Під час ввезення або пересилання товарів на митну територію України, визначених Законом України "Про гуманітарну допомогу" як гуманітарна допомога, передбачено їх звільнення

від оподаткування ввізним митом (згідно зі статтею 287 Митного кодексу України). Від сплати податків також звільняються підакцизні товари, що ввезені як міжнародна технічна допомога (окрім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) або як гуманітарна допомога, відповідно до Закону України "Про гуманітарну допомогу" та міжнародних угод, ратифікованих Верховною Радою України (пункт 213.3 статті 213 Податкового кодексу України) [14].

Проте, підакцизні товари здебільшого не вважаються гуманітарною допомогою, за винятком таких категорій:

Автомобілі швидкої медичної допомоги та легкові автомобілі спеціального призначення. Призначені для Міністерства внутрішніх справ України, органів Національної поліції, та інших уповноважених державних установ, які потребують таких транспортних засобів для виконання своїх службових обов'язків;

Транспортні засоби для силових структур. Включають транспорт, що надходить у період проведення антитерористичної операції, під час заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі збройної агресії російської федерації. Використовується Збройними силами України, Національною гвардією, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою та іншими силовими відомствами;

Транспортні засоби для перевезення більше ніж 8 осіб. Включають автобуси або спеціальні транспортні засоби для перевезення осіб з інвалідністю, які передаються соціальним установам, закладам охорони здоров'я, освітнім організаціям та громадським організаціям, що працюють із людьми з інвалідністю;

Легкові автомобілі для осіб з інвалідністю. Автомобілі, які на момент ввезення були зареєстровані за кордоном не більше 8 років тому, мають об'єм двигуна до 1800 куб. см. Призначені для передачі особам з інвалідністю через органи соціального захисту населення [3].

Пропуск через митний кордон та оформлення гуманітарної допомоги у вигляді транспортних засобів для осіб, визначених частиною другою статті 6 Закону України "Про гуманітарну допомогу", здійснюється без необхідності надання письмового підтвердження від цих осіб. При цьому цільове використання транспортних засобів підтверджується звітом про їх наявність та розподіл, який подається згідно з вимогами Порядку № 953.

Якщо отримувачем транспортних засобів є інша особа, ніж зазначена в частині другій статті 6 цього Закону, у декларації про товари, що визнаються гуманітарною допомогою (за формою згідно з додатком 1 до Порядку № 953), у графах 1-3 зазначаються дані про отримувача. У графі 1

декларації після повного найменування отримувача вказується примітка «для передачі» із зазначенням особи, визначеної частиною другою статті 6 Закону України «Про гуманітарну допомогу».

У випадку, коли до митного органу подається декларація в паперовому вигляді без унікального коду гуманітарної допомоги і отримувачем гуманітарної допомоги (в тому числі у вигляді транспортних засобів) вказана особа, яка зазначена в абзацах другому чи третьому частини другої статті 6 Закону України «Про гуманітарну допомогу»: Міністерство внутрішніх справ України, органи Національної поліції, Збройні Сили України, Національна гвардія України, інші утворені відповідно до законів України військовими формування, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна прикордонна служба України, Державна службою України з надзвичайних ситуацій, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, в тому числі їх відповідні центральні органи, їх територіальні, регіональні, спеціалізовані підрозділи, військові частини тощо:

у графі 1 декларації вказується номер військової частини, або повне найменування іншого отримувача гуманітарної допомоги;

у графі 2 декларації вказується код отримувача згідно з ЄДРПОУ, якщо його невідомо;

у графі 3 декларації не вказується номер отримувача в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги, якщо його невідомо;

у графі 4 декларації відомості не вказуються [4].

До переліку товарів, які за рішенням спеціально уповноважених державних органів можуть бути визнані гуманітарною допомогою, належать:

Аудіо- та відеотехніка, адаптована для людей з інвалідністю. Технічні засоби, спеціально призначені для використання сліпими та глухими особами. Також включають аудіо- та відеокасети з навчальними, реабілітаційними чи соціальними програмами, інформацією для занять фізичною культурою, лекціями нобелівських лауреатів, або матеріалами для популяризації здорового способу життя;

Шоколадні вироби. Шоколад із начинкою або без, а також інші кондитерські вироби, які входять до складу новорічних чи різдвяних подарунків. Ці товари визнаються гуманітарною допомогою, якщо їх отримують протягом двох місяців до зазначених свят;

Меблі для соціальних та благодійних установ. Предмети меблів, які передаються державним закладам соціального захисту, охорони здоров'я,

навчальним закладам, а також громадським організаціям осіб з інвалідністю;

Медико-соціальне обладнання та оснащення. Обладнання, передане реабілітаційним установам для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю. Це можливе за умови наявності ліцензії на надання реабілітаційних послуг;

Митні процедури щодо таких вантажів здійснюються без справляння додаткових платежів за проведення митних формальностей поза робочим часом чи місцем розташування органів доходів і зборів [3].

Ввезення товарів гуманітарної допомоги, що належать до категорії товарів подвійного використання, здійснюється відповідно до вимог «Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 року № 86. Винятком є товари, перелік яких визначено у додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2022 року № 1378 «Про перелік товарів, на міжнародні передачі (імпорт) яких не поширюється дія Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» у період воєнного стану на території України».

Аналогічно, ввезення гуманітарних товарів військового призначення регулюється «Порядком здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 року № 1807. Водночас товари, перелік яких визначено в додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1378, не підпадають під дію цього закону протягом дії воєнного стану в Україні [4].

З 14 березня 2022 року, на період дії воєнного стану та до ухвалення відповідного рішення Президентом, в Україні тимчасово запроваджено безвізовий режим для громадян іноземних держав, які є співробітниками міжнародних медичних чи гуманітарних організацій, фондів, програм або інших організацій, що прибувають за запрошенням Кабінету Міністрів для надання гуманітарної допомоги. Виняток становлять громадяни держави, визнаної державою-агресором. Станом на 15 березня 2022 року на рахунок Міністерства соціальної політики, відкритий Національним банком для гуманітарних цілей, було перераховано 260,75 млн грн у еквіваленті. В Україні також функціонує Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань, який допомагає громадянам у подоланні складних життєвих обставин, спричинених збройною агресією російської

федерації проти України. Протягом десяти днів березня Україна отримала 70 тисяч тонн гуманітарної допомоги з-за кордону. Гуманітарні вантажі доставляються до регіонів сходу, півдня країни та на Київщину через обласні гуманітарні хаби, з використанням автомобільного транспорту та потягів Укрзалізниці [1].

Для забезпечення ефективної доставки та використання гуманітарної допомоги необхідно не лише організувати її транспортування до регіонів, які найбільше цього потребують, але й чітко дотримуватись правил документального супроводу. Це включає митне оформлення вантажів, перевірку відповідності фактичних товарів заявленим у документації та інформування про можливі невідповідності. Такі заходи спрямовані на забезпечення прозорості, запобігання зловживанням і максимального ефекту від наданої допомоги [4].

Згідно з положеннями постанови Кабінету Міністрів України №1216 від 20 листопада 2023 року, до 1 квітня 2024 року допускався пропуск гуманітарної допомоги без використання автоматизованої системи реєстрації. У таких випадках митне оформлення здійснюється шляхом подання паперової декларації, яка не містить унікального коду гуманітарної допомоги.

Для забезпечення безперешкодного пропуску товарів гуманітарної допомоги митним органам доручено забезпечити наявність достатньої кількості примірників декларацій у пунктах пропуску. Ця декларація має відповідати формі, затвердженій Порядком, визначеним постановою №953. Митне оформлення транспортних засобів, які ввозяться як гуманітарна допомога для визначених осіб, здійснюється без письмового підтвердження від таких осіб. Використання цих транспортних засобів за призначенням підтверджується звітом про наявність і розподіл гуманітарної допомоги [2].

31 березня 2024 року завершився перехідний етап, коли гуманітарну допомогу до України можна було ввозити за паперовими деклараціями. Починаючи з 1 квітня 2024 року, ввезення гуманітарних вантажів здійснюється виключно через Автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги. Ця зміна покликана зробити процес ввезення та обліку гуманітарної допомоги простішим і прозорішим для всіх учасників: фондів, волонтерів, організацій-отримувачів та держави. Цифрова система дозволяє мінімізувати використання паперових документів, що знижує ризики зловживань під час ввезення та розподілу допомоги. Крім того, вона забезпечує збереження всієї інформації про ввезення гуманітарних вантажів в єдиній базі даних. Автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги вже

продемонструвала свою ефективність: до офіційного Реєстру отримувачів гуманітарної допомоги приєдналося понад 8 тисяч організацій, які можуть легально ввозити гуманітарні вантажі. З моменту запуску системи створено понад 18 тисяч записів про вантажі та оформлено 12,5 тисячі декларацій [5].

У 2023 році сумарно всі благодійні організації України залучили від 105 до 115 млрд грн, становлячи близько 1,7% ВВП країни. Проте, окрім офіційних благодійних організацій, в Україні також існують формалізовані форми благодійності, такі як Р2Р-перекази, допомога від громадських організацій, а також передачі грошових коштів або матеріальних цінностей. Дані альтернативні форми допомоги відіграють важливу роль у наданні підтримки під час кризи. Менш формалізовані форми благодійності, такі як Р2Р-перекази, підтримка від громадських

організацій, гранти та передача матеріальних цінностей, надають додаткові 20-50 млрд грн. Це становить від 0,3% до 0,8% ВВП країни. Загальний обсяг благодійної допомоги в Україні у 2023 році, беручи до уваги як офіційні, так і неформальні ініціативи, сягає 2-2,5% ВВП [11].

Отже, вдосконалення системи реєстрації гуманітарної допомоги є важливим кроком у підвищенні ефективності та прозорості процесу надання підтримки Україні. Цей процес допомагає не лише забезпечити правильний облік вантажів, а й сприяє ефективному розподілу ресурсів серед тих, хто їх найбільше потребує. Такі заходи є необхідними для підтримки стабільності в Україні, яка, у свою чергу, отримує вагомую допомогу від міжнародних партнерів. У цьому контексті важливо звернути увагу на обсяг підтримки, яку Україна отримує від європейських країн, що демонструється у наведеному рейтингу (рис. 1).

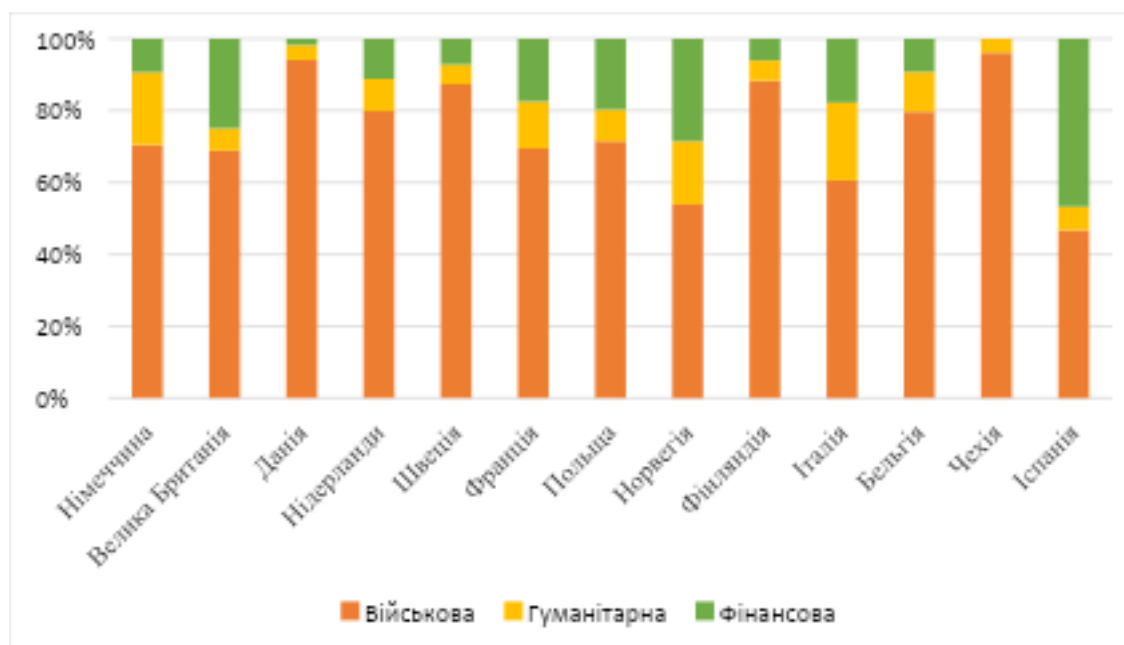

Рисунок 1 - Рейтинг європейських країн за обсягом допомоги, наданої Україні у період з січня 2022 року по серпень 2024 року, за видами допомоги (у млрд євро)

Джерело: створено авторами на основі [6]

Рисунок 1 демонструє рейтинг європейських країн за обсягом допомоги, наданої Україні у період з січня 2022 року по серпень 2024 року, розподіленої за трьома основними видами: військовою, гуманітарною та фінансовою допомогою. Ці дані дозволяють оцінити масштаби підтримки, яку різні європейські країни надають Україні під час повномасштабної агресії росії проти України. Важливою частиною цієї допомоги є не лише військова підтримка, але й гуманітарна та фінансова допомога, які сприяють підтримці стабільності та відновленню української економіки. Рейтинг дозволяє визначити

найбільших донорів серед європейських держав та зрозуміти, які види допомоги є пріоритетними для різних країн.

В свою чергу, Європа надала Україні допомогу на загальну суму 118,2 млрд євро у відповідь на російське вторгнення, яке розпочалося в лютому 2022 року. Найбільші обсяги допомоги в Україну надходять з Німеччини та Великої Британії. Німеччина зосереджується переважно на військовій допомозі, що перевищує 15 млрд євро, тоді як Велика Британія робить вагомий акцент на фінансовій підтримці, що становить майже 14 млрд євро. Водночас такі країни, як Данія та

Норвегія, надають значну гуманітарну допомогу, однак їхній загальний внесок у військову та фінансову підтримку є менш масштабним. Така різноманітність видів допомоги між країнами, демонструє їхні пріоритети та можливості, зокрема, в умовах воєнного стану, коли необхідно забезпечити широкий спектр підтримки для України.

Підтримка з боку європейських країн свідчить про комплексний підхід до допомоги Україні, що включає не лише військову та фінансову підтримку, а й гуманітарні ініціативи, які стають особливо важливими в умовах тривалої збройної агресії росії проти України. Зокрема, аналіз

розподілу гуманітарної допомоги Європейським Союзом у 2024 році (рис. 2) дозволяє глибше зрозуміти, як саме ЄС адаптує свої стратегії для задоволення критичних потреб у кризових ситуаціях, охоплюючи широкий спектр ініціатив – від надання фінансової допомоги до забезпечення базових життєвих потреб. Зокрема, це стосується таких сфер, як охорона здоров'я, доступ до освіти, соціальна підтримка та забезпечення безпеки для громадян, які постраждали від надзвичайних подій. Така інтегрована система сприяє ефективному реагуванню на виклики, забезпечуючи необхідну підтримку тим, хто її найбільше потребує.

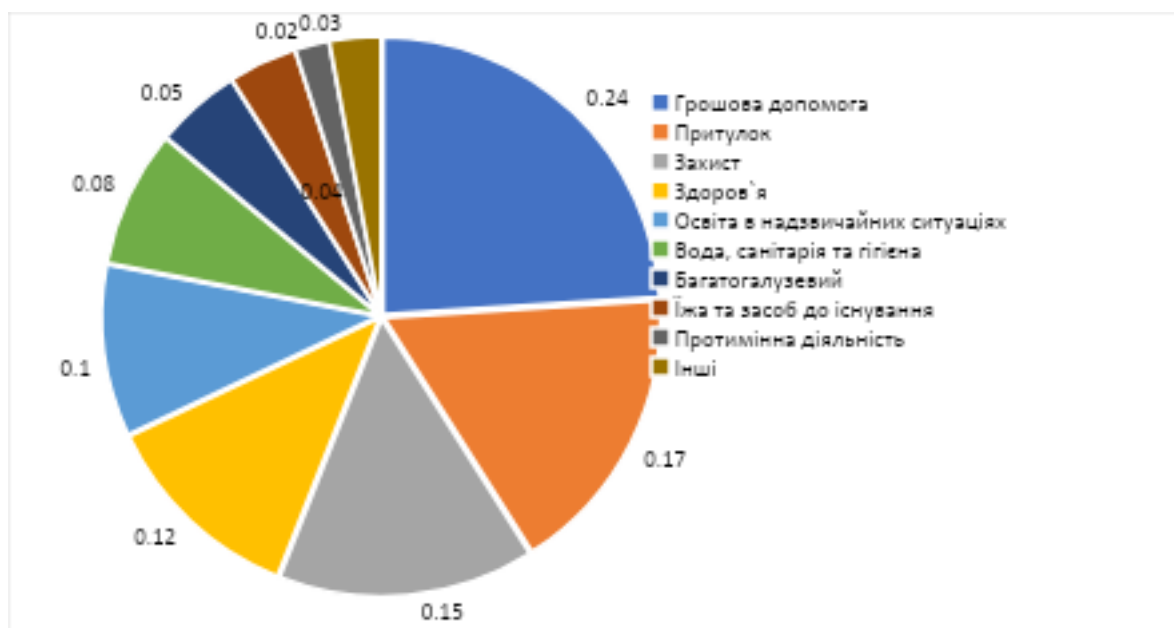

Рисунок 2 - Розподіл гуманітарної допомоги Європейського Союзу Україні за секторами у 2024 році, %

Джерело: створено авторами на основі [7]

За даними рис. 2, найбільший обсяг гуманітарної допомоги ЄС Україні у 2024 році припадає на грошову допомогу (24%), що свідчить про пріоритетність фінансової підтримки для покриття базових потреб населення. Значну частину допомоги займають також сектори притулку (17%) та захисту (15%), що вказує на акцент на забезпеченні безпеки та житлових умов для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих. Важливим є також фінансування

секторів здоров'я (12%) та освіти в надзвичайних ситуаціях (10%), що демонструє прагнення ЄС забезпечити доступ до медичних послуг та освіти в умовах війни. Інші сектори, такі як вода, санітарія, гігієна, продовольча допомога та протимінна діяльність, отримують меншу, але все ж значну підтримку. Такий розподіл допомоги показує збалансований підхід до вирішення ключових гуманітарних проблем в Україні в умовах триваючої війни.

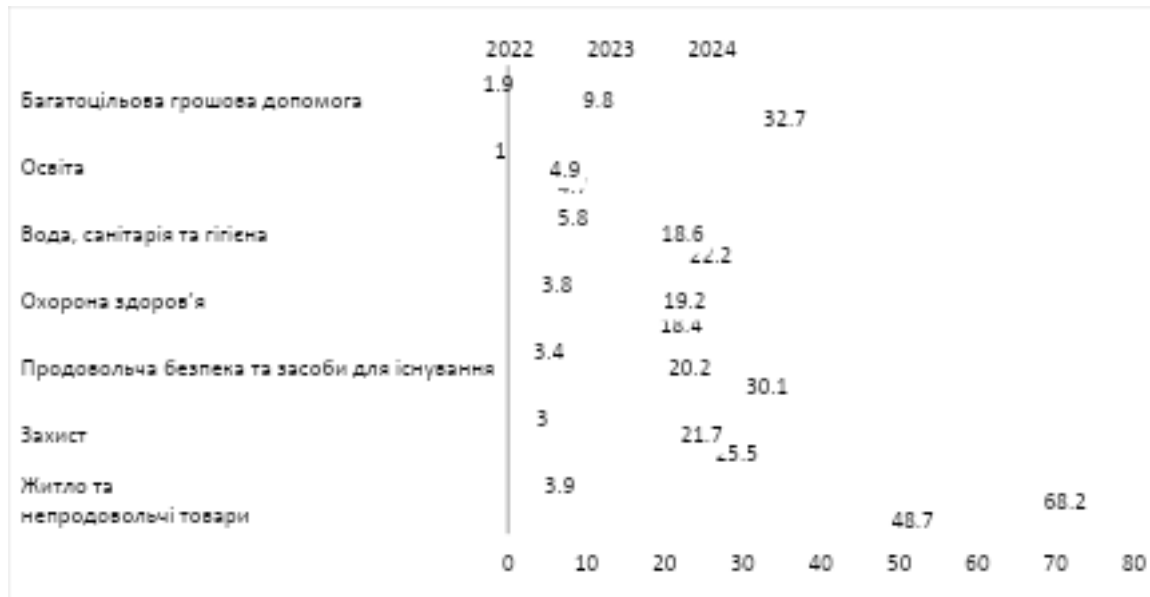

Рисунок 3 - Кількість отриманої гуманітарної допомоги за секторами у період з 2022 по вересень 2024 рр, млн дол. США

Джерело: створено авторами на основі [8-10]

Гуманітарна допомога у період з 2022 по вересень 2024 роках демонструє загальне скорочення фінансування. У 2024 році пріоритетним напрямом стало вода, санітарія та гігієна (5,8 млн дол.), тоді як інші сектори значно скоротились. Фінансування житла та непродовольчих товарів зросло у 2023 році (68,2 млн дол.), але різко скоротилося у 2024 році (3,9 млн дол.). Сектор захисту та продовольчої безпеки також скоротився до 3 млн і 3,4 млн дол. відповідно. Фінансування охорони здоров'я залишалося стабільним у 2022–2023 роках, але впало до 3,8 млн дол. США у 2024 році. Освіта отримала найменше фінансування (1 млн дол. у 2024 році), що свідчить про недостатню увагу до цього напрямку. Багатоцільова грошова допомога значно зменшилася (1,9 млн дол. у 2024 році). Загалом, необхідно посилити підтримку освіти та охорони здоров'я для збалансованого відновлення країни.

Відповідно, ключовим завданням у митному оформленні гуманітарної допомоги є спрощення процедур і впровадження електронних систем. Важливо створити "зелені коридори", які забезпечать швидке проходження гуманітарних вантажів через митницю, оскільки швидкість проходження гуманітарної допомоги є важливим фактором в умовах війни. Це дозволить оперативно доставляти необхідну допомогу тим, хто цього найбільше потребує. Для цього необхідно оптимізувати документообіг через цифрові платформи, автоматизувати процеси митного оформлення та чітко визначити критерії

для гуманітарних вантажів у нормативно-правовій базі. Також прозорість є важливим кроком до вдосконалення. Створення публічного реєстру гуманітарних вантажів дасть змогу контролювати їхній рух і уникнути плутанини.

Також потрібна тісна співпраця між митними органами, Міністерством соціальної політики та благодійними організаціями, зокрема шляхом створення єдиного інформаційного вікна для оформлення допомоги. Запровадження окремих пунктів для пріоритетного оформлення гуманітарних вантажів, підвищення відповідальності за їхні затримки та регулярне навчання працівників митниці допоможуть уникнути затримок і забезпечити швидке доставлення допомоги до кінцевих отримувачів навіть у кризових умовах.

Висновки. Митне оформлення гуманітарної допомоги є критично важливим для забезпечення швидкої та ефективною доставки необхідних товарів до постраждалих осіб, зокрема в умовах воєнного стану чи природних катастроф. Поряд із викликами бюрократичних процедур, наявність автоматизованих систем, таких як реєстрація гуманітарної допомоги, значно спрощує процес митного оформлення. Однак є ряд проблем, зокрема затримки вантажів, надмірне документування та складність у взаємодії між різними державними органами.

Важливим аспектом є декларування товарів гуманітарної допомоги, яке потребує відповідного коду для підтвердження їхнього статусу. Товари, що мають подвійне використання чи військове

призначення, потребують спеціального контролю, щоб уникнути їхнього неправильного використання. Водночас, політичні та правові аспекти, зокрема реєстрація отримувачів гуманітарної допомоги, мають суттєве значення для підтримки ефективності системи.

Незважаючи на існуючі труднощі, система митного оформлення гуманітарної допомоги в Україні функціонує на високому рівні, що забезпечує безпеку та законність процесу, допомагаючи досягти основної мети – швидкого надання необхідної допомоги тим, хто її потребує.

Література:

1. Гуманітарна допомога. *Електронна версія «Великої української енциклопедії»*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BO_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0.
2. Митне оформлення в умовах воєнного стану. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-gumanitarnoyi-dopomogi-v-umovakh-voennogo-stanu>.
3. Ввезення та оподаткування гуманітарної допомоги. *WikiLegalAID*. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Ввезення_та_оподаткування_гуманітарної_допомоги#Переміщення_гуманітарної_допомоги_через_митний_кордон_України.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації ввезення транспортних засобів, товарів військового призначення та подвійного використання в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства соціальної політики України від 30.11.2023 р. № 467-Н. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23277.html>.
5. Мінсоцполітики: 3 1 квітня завезти гуманітарну допомогу буде можливо лише з використанням онлайн-системи. *Урядовий портал*. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-z-1-kvitnia-zavezty-humanitarnu-dopomohu-bude-mozhlyvo-lyshe-z-vykorystanniam-onlain-systemy>.
6. Ranking of European countries by aid provided to Ukraine between January 2022 and August 2024, by type of aid. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1499394/european-aid-to-ukraine-by-country/#:~:text=Between%202022%20and%202024%20Europe,with%20almost%2014%20billion%20euros>.
7. Distribution of the European Union's humanitarian aid to Ukraine by sector in 2024. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1499069/eu-humanitarian-aid-to-ukraine-by-sector/>
8. Гуманітарне реагування: основні цифри. ОCHA. URL: <https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine/>
9. Ukraine Humanitarian Fund Annual Report 2023. ОCHA. 2024. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine-humanitarian-fund-annual-report-2023-enuk>.
10. Ukraine Humanitarian Fund Annual Report 2022. 2023. ОCHA. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-fund-annual-report-2022>.
11. Білінов О., Тарасовський Ю. Обсяг благодійності в Україні становить 2-2,5% ВВП – дослідження Forbes. *Журнал Forbes Ukraine*. 2024 URL: <https://forbes.ua/news/obsyag-blagodiynosti-v-ukraini-stanovit-2-25-vvp-doslidzhennya-forbes-23082024-23213>.
12. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР; станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
13. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI; станом на 15.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
14. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI; станом на 21.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
15. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV станом на 18.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.
16. Руденко Т. С. Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : кваліфікаційна робота. Ірпінь : Міністерство фінансів України, Державний податковий університет, 2024. 81 с. URL: <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/caf34691-3c21-484a-8638-793616213dc7/content>.
17. Савчук В. В. Правове регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : дипломна робота. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. 104 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8195d8e6-bad3-48aa-b2f6-022d6c5e5023/content>.
18. Селецька Д. О., Фаїзова А. С. Особливості митного оформлення гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану в Україні. *Бюлетень "Авторське право і суміжні права"*. 2023. Вип. 76. С. 3-9. DOI: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/181.pdf>.
19. Деркач Е. М. Правові питання перевезення вантажів гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порієняльне правознавство»*. 2022. С. 82-86. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/58556/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%86%20%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%92%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>.

References:

1. Humanitarian aid. *Electronic version of the Great Ukrainian Encyclopaedia*. https://vue.gov.ua/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0.
2. State Customs Service of Ukraine (2024). *Customs clearance under martial law*. <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-gumanitarnoyi-dopomogi-v-umovakh-voiennoho-stanu>.
3. WikiLegalAID. (2024). *Import and taxation of humanitarian aid*. https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Ввезення_та_оподаткування_гуманітарної_допомоги#Переміщення_гуманітарної_допомоги_через_митний_кордон_України.
4. Ministry of social policy of Ukraine. (2023). *On approval of the methodological recommendations for organising the importation of vehicles, military and dual-use goods under martial law*. № 467-Н.:<https://www.msp.gov.ua/news/23277.html>.
5. Government portal. (2024). *The Ministry of Social Policy: From 1 April, it will be possible to bring in humanitarian aid only through an online system*. URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-z-1-kvitnia-zavezty-humanitarnu-dopomohu-bude-mozhlyvo-lyshe-z-vykorystanniam-onlain-systemy>.
6. Statista. (2024). Ranking of European countries by aid provided to Ukraine between January 2022 and August 2024, by type of aid. <https://www.statista.com/statistics/1499394/european-aid-to-ukraine-by-country/#:~:text=Between%202022%20and%202024%20europe,with%20almost%2014%20billion%20euros>.
7. Statista. (2024). Distribution of the European Union's humanitarian aid to Ukraine by sector in 2024. <https://www.statista.com/statistics/1499069/eu-humanitarian-aid-to-ukraine-by-sector/>
8. OCHA. (2024). Humanitarian response: key numbers. URL:<https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine/>
9. OCHA. (2024). Ukraine Humanitarian Fund Annual Report 2023. <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-humanitarian-fund-annual-report-2023-enuk>.
10. OCHA. (2023). Ukraine Humanitarian Fund Annual Report 2022. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-fund-annual-report-2022>.
11. Blinov, O., Tarasovskiy, Y. (2024). *The volume of charity in Ukraine is 2-2.5% of GDP - Forbes research*. Forbes Ukraine magazine. <https://forbes.ua/news/obsyag-blagodiynosti-v-ukraini-stanovit-2-25-vvp-doslidzhennya-forbes-23082024-23213>.
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *Constitution of Ukraine*. №254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). *Customs Code of Ukraine*. №4495-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). *Tax Code of Ukraine*. №2755-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *On Humanitarian Aid*. №1192-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.
16. Rudenko T. S. Regulation of the movement of humanitarian aid across the customs border of Ukraine : qualification work. Irpin: Ministry of Finance of Ukraine, State Tax University, 2024. 81 p. <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/caf34691-3c21-484a-8638-793616213dc7/content>.
17. Savchuk, V. V. (2017). Legal regulation of the movement of humanitarian aid across the customs border of Ukraine : diploma thesis. Odesa: I. I. Mechnikov Odesa National University, 104. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8195d8e6-bad3-48aa-b2f6-022d6c5e5023/content>.
18. Seletska, D.O., Faizova, A.S. (2022). Peculiarities of customs clearance of humanitarian aid during martial law in Ukraine. Bulletin 'Copyright and Related Rights', 76, 3-9. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/181.pdf>.
19. Derkach, E.M. (2022). Legal issues of humanitarian aid cargo transportation under martial law. *Electronic scientific publication «Analytical and Comparative Jurisprudence»*. 82-86. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/58556/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%86%20%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%92%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>.

